

Vážení čtenáři,

číslo časopisu *Reflexe*, které se vám dostává do rukou, je číslem slavnostním. Připomínáme si v něm životní jubileum dvou významných filosofů, kteří patří do autorského okruhu nakladatelství OIKOYMENH: Ladislava Hejdánka a Roberta Spaemanna. Navíc je to jubileum nanejvýš úctyhodné: oba myslitelé se letos dožívají 90 let.

Ladislav Hejdánek patří k nejvýraznějším postavám české filosofie 20. století a disentu. Jeho osoba je spjata poutem nejužším i s našim časopisem, který v roce 1985 založil a jehož byl – v jeho samizdatové podobě – prvním šéfredaktorem. Ačkoli Hejdánek mohl ještě dokončit studia na Filosofické fakultě UK, kde v roce 1952 obhájil disertační práci s názvem *Pojetí pravdy a některé jeho ontologické předpoklady*, po většinu života mu z politických důvodů nebylo dovoleno – s výjimkou krátkého působení na Filosofickém ústavu AV v letech 1968–1971 – věnovat se filosofii na akademické půdě. Jeho filosofické myšlení se tak utvářelo a rozvíjelo převážně v prostředí disentu a bytových seminářů, které však i díky němu samému nebylo intelektuálním vyhnanstvím, nýbrž tvůrčím a inspirativním prostředím, jež čerpalo svou autenticitu a opravdovost z odvahy svobodně myslet, promlouvat a jednat navzdory podmínkám vnější nesvobody. Až když v roce 1989 padl politický režim, který se tolik bál svobodného myšlení, mohl tehdy již 62letý Hejdánek začít přednášet na Filosofické fakultě a Evangelické theologické fakultě UK.

Hejdánek je přitom jedním z nemnoha současných českých filosofů, kteří zformulovali svůj vlastní filosofický systém. Jeho filosofie programově navazuje na původní tradici českého myšlení, zejména na Emanuela Rádlu, Jana B. Kozáka a Jana Patočku (především na program „negativního platonismu“). Mezi další zdroje jeho inspirace patří pestrá společnost autorů, jako jsou filosofové Alfred N. Whitehead, Edmund Husserl či Karl Jaspers, protestantští theologové Dietrich Bonhoeffer a Gerhard Ebeling, katoličtí myslitelé Pierre Teilhard de Chardin či Karl Rahner, nebo religionista Mircea Eliade. Hejdánkova filosofie nicméně představuje veskrze originální myšlenkový útvar, v němž jsou všechny inspirační zdroje přetaveny silou osobité myšlenkové syntézy. Centrálním tématem, kolem nějž tato filosofie krouží, je nepředmětnost. Hejdánek se tuto – sice nejdůležitější, avšak dosavadní filosofickou tradicí soustavně opomíjenou – oblast skutečnosti pokouší vydobýt zpod sutin tradičního „předmětného“ myšlení, jímž podle něj byla po dlouhá staletí zarubána. Před čtenářem Hejdánkových textů se tak odhaluje celá doposud skrytá říše nepředmětných (niterných) stránek „pravých“ jsoucen či

událostí, nepředmětných výzev, které adresně a niterně oslovují činnorodé subjekty, podřízená vládě ryzí nepředmětnosti, totožné s pravdou či absolutní budoucností, která „není“, ale platí, protože je tím, co „má být“.

Robert Spaemann může být právem považován za jednoho z nejvýznamnějších žijících německých filosofů. Bývá řazen k tzv. Ritterově filosofické škole, jejíž členové podstatně přispěli k formulaci myšlenkových východisek, na nichž byl založen liberálně-konzervativní řád poválečného německého státu. V této formulaci přitom hrála klíčovou roli intenzivní recepcce starších autorů jak z tradice německého idealismu, tak klasických autorů antiky a středověku. Vedle původní fenomenologické filosofické formace (jeho učitelem byl H. E. Henstenberg) byl Spaemann později významně ovlivněn analytickou filosofií. Jako profesor filosofie působil na universitách ve Stuttgartu, Heidelbergu, a zejména v Mnichově; po svém emeritování byl činný mj. na Mezinárodní filosofické akademii v Lichtenštejnsku. Českému čtenáři je Spaemann poměrně dobře znám. V nakladatelství OIKOYMENH vyšlo Spaemannovo hlavní dílo z oblasti praktické filosofie: *Štěstí a vůle k dobru*, v němž autor předložil svou originální koncepci etiky, podle níž lidské štěstí spočívá v benevolentním jednání vůči druhým, a rovněž teoretičtější dílo *Účelnost jako filosofický problém* (spolu s Reinhardem Löwem) obhajující teleologické východisko poznání a vědy. Spaemann však nikdy nebyl pouze pišícím vědcem. Těžiště jeho činnosti spočívalo rovněž ve výuce (byl oblíbeným a fascinujícím učitelem) a později stále více také ve veřejných debatách. V posledních letech se především soustředil na témata aplikované etiky a role náboženství v moderním světě. Znamé jsou jeho kontroverze s Jürgenem Habermasem, Hansem Küngem a Ernstem Tugendhatem. Myšlenkově byl rovněž spojován s pontifikáty Jana Pavla II. a Benedikta XVI.

Nejvhodnější způsob, jak připomenout úctyhodná výročí úctyhodných mužů ducha, je zpřítomnit si jejich myšlení a vstoupit s tímto myšlením do živého rozhovoru. Proto jsme v aktuálním čísle časopisu zařadili několik textů, které skýtají příležitost nechat se vtáhnout do dialogu s oběma mysliteli. Mezi studiemi otiskujeme starší, avšak dosud nepublikovaný text Ladislava Hejdánka *Odpovědnost a identita*, který kriticky rozvíjí některá témata z Havlových vězeňských *Dopisů Olze*. Hejdánek v něm nejenom mapuje zajímavé posuny v chápání identity u Václava Havla, ale především načrtává své vlastní pojetí identity jako něčeho, co nijak nesouvisí s neměnností, nýbrž s děním integrovaným a organizovaným v celek, jemuž říkáme událost. Kromě toho zařazujeme studii Václava Dostála, která srovnává pojetí víry u Ladislava Hejdánka

a Karla Jasperse. V rubrice texty pak přinášíme překlad článku Roberta Spaemanna *Důkaz Boží existence*, který vyšel před 12 lety v časopise *Die Welt* a jež náš autor adresoval širšímu než pouze filosofickému publiku. Lze se v něm setkat s typickými rysy Spaemannova myšlení, suverenitou a koncizností argumentace, praktickou orientací a schopností předložit i značně složitou filosofickou materii srozumitelně i ne-filosofům.

Václav Němec – Jakub Jinek